

UDC 72

SCOPUS CODE 2216

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2020-1-152-160>

მახათას მთის ივერიის ღვთისმშობლის ხატის სახელობის ტაძრის საკურთხეველი და მისი მხატვრული გაფორმება

- ირაკლი ქვარაია** სამოქალაქო და სამრეწველო მშენებლობის ტექნოლოგიებისა და საშენი მასალების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 68^ბ
E-mail: irakvara@yahoo.com
- ლიანა გიორგობიანი** არქიტექტურის საფუძვლებისა და თეორიის დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 68^ბ
E-mail: lika.giorgobiani@gmail.com

რეცენზენტები:

თ. სანიკიძე, სტუ-ის არქიტექტურის, ურბანისტიკისა და დიზაინის ფაკულტეტის პროფესორი, ხელოვნებათმცოდნეობის მეცნიერებათა დოქტორი

E-mail: t.sanikidze@gmail.com

ნ. მსხილაძე, სტუ-ის სამშენებლო ფაკულტეტის პროფესორი

E-mail: mskhiladzenini@yahoo.com

ანოტაცია. ქრისტიანულ ტაძარში საკურთხეველს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს. ის ზეციურ სამყაროს, სამოთხეს განასახიერებს. უდიდესი სულიერი მნიშვნელობა აქვს მის შემადგენელ მცირე არქიტექტურულ ფორმებსაც: ტრაპეზს, კანკელს, აღსავლის კარს და ა.შ. აქ შევეხებით მახათას მთის ივერიის ღვთისმშობლის ხატის სახელობის ტაძრის წმინდა ადგილს – საკურთხეველს და მისი ცალკეული ელემენტების არქიტექტურულ-მხატვრულ გადაწყვეტას, რომელიც მხატვრული გაფორმების მხრივ ერთ-ერთი გამორჩეულია საქართველოში.

ტაძრის მთავარი ტრაპეზი მთლიანი ქვის ფილაშია შესრულებული და ყველაზე დიდია საქართველოს ტაძრებში აქამდე არსებულებთან შედარებით. მისი საყრდენი ნაწილი ძველ რომაულ სტილშია გადაწყვეტილი, რაც არ გვხვდება საქართველოს სხვა ტაძრებში. ტრაპეზს განსაკუთრებულ მდიდრულ იერს აძლევს მის გვერდებზე ამოკვეთილი ფურცლოვანი ოქროთი დაფარული ღვთისმშობლის ლოცვა. ყურადღებას იქცევს ტრადიციული ფორმის კანკელის აღსავლის კარის დეკორის თავისებურებაც. ოსტატი განსხვავებულად უდგება კარის შემკულობას საკურთხევლისა და ინტერიერის მხრიდან.

დასასრულ, არ შეიძლება ხაზი არ გაესვას ღვთისმშობლის ხატის ტაძრის საკურთხევლის არქიტექტურული ფორმების დეკორის შესრულების განსაკუთრებით მაღალ დონეს, რაც საქართველოში ქვაზე ჭრისა და ხეზე კვეთის მაღალ კულტურაზე მიუთითებს.

საკვანძო სიტყვები: კანკელი; კარი; მარმარილო; მოზაიკა; ორნამენტი; საკურთხეველი; ტრაპეზი.

აგებული კოლონადა, მის შიგნით 3–4 მ სიმაღლეზე მდებარე საკურთხეველით (სურ. 1).

სურ. 1. პერგამონის საკურთხეველი

შესავალი

ქრისტიანული ტაძრის აღმოსავლეთ ნაწილში მდებარე საკურთხეველი (ლათ. Aaltare - სამსხვერპლო) ძირითადი სივრციდან გამოყოფილი ამდლებული ადგილია. შობამდე მრავალი საუკუნით ადრე, ღმერთების რისხვის ასაცილებლად და მათი მფარველობის მოსაპოვებლად, პირველი სამსხვერპლოები იგებოდა შემის ზვინისგან და მას მსხვერპლთან ერთად წვავდნენ. შემდეგ მსხვერპლის შესაწირად დაიწყო ღია ცის ქვეშ თიხის, ქვის ან სხვა ხელმისაწვდომი მასალებისგან შემადგენლის მოწყობა, რომელმაც დროთა განმავლობაში არქიტექტურული ფორმა მიიღო. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ძვ.წ. II საუკუნეში ძველი საბერძნეთის ქალაქ პერგამონში (დღევანდელი თურქეთი) აგებული საკურთხეველის სტრუქტურა. იგი პერგამონის მეფე ატალ I-მა (გავრცელებული ვერსიით ევმენ II) მიუძღვნა ზევსს, კელტებთან ომის მოგების აღსანიშნავად. გრანდიოზული შენობა, ზომით 36,44 X 34,20 X 9,0 მ იყო მაღალ, 40-საფეხურიან ცოკოლზე

ქრისტიანულ ტაძარში საკურთხეველს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს. ის ზეციურ სამყაროს, სამოთხეს განასახიერებს. უდიდესი სულიერი მნიშვნელობა აქვს მის შემადგენელ მცირე არქიტექტურულ ფორმებსაც: ტრაპეზს, კანკელს, აღსავლის კარს და ა.შ. ქრისტიანობის პირველ საუკუნეებში აგებულ ტაძრებში საკურთხეველი მხოლოდ ამდლებით გამოირჩეოდა ძირითადი სივრცისგან. ნაოსისგან საკურთხეველის გამოსაყოფად ფარდის – კრეტსაბმელის დაკიდება IV საუკუნეში ბასილი დიდის დროს დაიწყო. მალევე, ფარდასთან ერთად, თავისებური ტიხრის-კანკელის აგება დაიწყო, რომელიც თავდაპირველად დაბალი კედელი იყო (მაგ., IV საუკუნით დათარიღებული ზებედას (სირია) ეკლესიის კანკელი დაბალი პარაპეტი იყო, სვეტებისა და თაღების გარეშე). 1054 წელს ქრისტიანულ რელიგიაში მომხდარი დიდი განხეთქილების (დიდი სქიზმა) შემდეგ მართლმადიდებელ ეკლესიებში კანკელის ცენტრალური ნაწილი აღსავლის ანუ სამეფო ორფრთიანმა კარმა დაიკავა, როგორც სამოთხის

კარის სიმბოლომ. ამავე დროს მკვიდრდება სამნაწი-
ლედ საკურთხეველიც პასტოფორიებში, სადიაკვა-
ნოსა და სამკვეთლოში ცალ-ცალკე შესასვლელი კა-
რით. ქრისტიანული ტაძრის საკურთხეველის აუცი-
ლებელი შემადგენელი ელემენტია წმიდა ტრაპეზი –
მაგიდა, რაზეც ზიარების საიდუმლო მზადდება.
ქვის ან ხის ოთხკუთხა ფორმის ტრაპეზი საკურთ-
ხეველის შუაგულში თავსდება ან აფსიდის ცენტრა-
ლური სარკმლის ქვეშ კედელზეა მიდგმული.

ამრიგად, წინამდებარე სტატია მახათას მთის
ივერიის ღვთისმშობლის ხატის სახელობის ტაძრის
წმინდა ადგილს – საკურთხეველს და მისი ცალკეუ-
ლი ელემენტების არქიტექტურულ-მხატვრულ გა-
დაწყვეტას ეხება.

ძირითადი ნაწილი

მართალია, საქართველოს ტაძრებში საკურთ-
ხეველის სამ ნაწილად გამართვა ერთბაშად არ მომხ-
დარა, მაგრამ მაინც ადრევე იჩინა თავი. ქართულ
საკულტო ხუროთმოძღვრებაში დამხმარესათავსი-
ანი საკურთხეველები მტკიცედ იკიდებს ფეხს, ძი-
რითადად VI საუკუნიდან (თავისუფალი ჯვრის
ტიპის და დარბაზული ეკლესიების გამოკლებით).
ზოგიერთ ადრეულ ნაგებობაში აღმოსავლეთ აფსი-
დის გვერდით უკვე გვაქვს ასეთი გამოყოფილი
ოთახები (მაგ., V საუკუნის მატანის ცხრაკარა).

ჩვენამდე მოღწეული უძველესი წერილობითი
წყაროები და ქართული ეკლესიები მოწმობს, რომ
საკურთხეველი, როგორც ყველაზე გამორჩეული ნა-
წილი ტაძარში თავიდანვე აწეული იყო იატაკის
დონიდან ერთი ან ორი საფეხურით. გარდა ამისა,
ღვთისმსახურების ადგილი ნაგებობის დანარჩენი
სივრცისგან დამატებითი არქიტექტურული კონსტ-

რუქციითაც იყო გამოყოფილი. სამეცნიერო ლი-
ტერატურაში მსჯელობის საგანია საკითხი თუ რა
ასრულებდა ასეთი გამოყოფის როლს ადრეულ ქრის-
ტიანულ ტაძრებში და როდის უნდა გაჩენილიყო
ქართულ ეკლესიებში კანკელი, თავისებური ბარიე-
რი. როგორც ცნობილია, IV–VII საუკუნეების
კანკელებს ჩვენ დრომდე არ მოუღწევია, უცნობია
მათი არქიტექტურული სახეც. აკადემიკოს გ. ჩუბი-
ნაშვილის აზრით, უძველეს ქართულ ეკლესიებში
საკურთხეველისა და ნაოსის გამოყოფი ტიხრის მა-
გივრობას კრეტსაბმელი ასრულებდა. ჩვენამდე
მოღწეული ყველაზე ადრეული, შემდეგში ფართოდ
გავრცელებული ქართული კანკელები, რომლებიც
ბარიერის, სვეტებისა და თაღებისაგან შედგებოდა,
გარდამავალ ხანას მიეკუთვნება. ისინი ქვისგან ან
თაბაშირისგან (იშვიათად ხის მერქნისაგან) მზად-
დებოდა. განსაკუთრებული ღირებულებისაა XI
საუკუნის სპეთის, საფარის მიძინების ეკლესიის,
ჯრუჭის, შიომღვიმის, პატარა ონის, ატენის და სხვა
კანკელები, რომელთა ქვაში ნაკვეთი რელიეფები
შუა საუკუნეების ქართული პლასტიკის საუკეთესო
ნაწარმოებთა რიცხვს განეკუთვნება.

საქართველოში ქვაზე ჭრისა და ხეზე კვეთის
მაღალ კულტურაზე მეტყველებს ქვეყნის ტერიტო-
რიაზე არსებული ტაძრების ჩვენამდე მოღწეული
მრავალი კანკელი, აღსავლის კარი, ტრაპეზი. არსე-
ბულ ტრადიციებს არ ღალატობს თანამედროვე
ხუროთმოძღვრებიც. უკანასკნელ წლებში აგებული
ტაძრები საკურთხეველის ცალკეული დეტალების
მაღალმხატვრულ დონეზე გაფორმებით გამოირჩე-
ვა. ასეთია ქ. თბილისში, მახათას მთაზე, არქიტექ-
ტორ ომარ ნაფეტვარიძის პროექტით აშენებული
ივერიის ღვთისმშობლის სახელობის ტაძარი.

ტაძრის მთავარი კანკელის კარკასი აიგო მონო-ლითური რკინაბეტონისაგან, რომელიც შემდეგ შეიმოსა იტალიური წარმოების (კარარას კარიერი) თეთრი მარმარილოს ფილებით. ქვის სამუშაოები შეასრულეს მაღალი კვალიფიციის სპეციალისტებმა, მოქანდაკეების – გია ჯაფარიძისა და ზაურ ჯოხაძის ხელმძღვანელობით. კანკელი დამშვენებულია ქვაში ამოკვეთილი ორნამენტებით, დეკორაციული ლილვებით, თაღებითა და კაპიტელებით. კანკელის ცენტრში, აღსავლის კარის თავზე ჯვრის ამალღების სცენაა გამოსახული (სურ.2).

ივერიის ღვთისმშობლის ტაძრის საკურთხევლის ერთ-ერთი ცენტრალური ელემენტი, ტრაპეზის მთლიანი ფილა კარარას თეთრი მარმარილოსაგან არის დამზადებული და ყველაზე დიდია საქართველოში. მისი ზომა 240 X 200 სმ, სისქე 16 სმ შეადგენს და თითქმის 2,5 ტონას იწონის.

სურ. 2. ტაძრის კანკელი და ტრაპეზი

ტრაპეზის ოთხივე კუთხე გაფორმებულია რელიეფური ორნამენტებით, ხოლო მისი წიბოების შუა ნაწილში გამოკვეთილია ტაძრის გუმბათზე აღმართული ორიგინალური, სხვებისგან განსხვავებული ჯვრის გამოსახულება. მაგიდის ფილა საფე-

ხურიანი ბაზისით დაბოლოებულ, ძველ რომაულ სტილში გადაწყვეტილ ოთხი კვადრატული ფორმის ბურჯს და ცენტრში განთავსებულ ჯვრის ფორმის დამატებით საბჯენს ეყრდნობა. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მაგიდის საყრდენი ელემენტების ვერტიკალური ღარებით დამუშავება ამსუბუქებს ქვის ზედაპირს და გარკვეულ დეკორაციულ ეფექტს ქმნის. ამრიგად, მხატვრულ-არქიტექტურული გადაწყვეტით ის სრულიად განსხვავდება საქართველოში აქამდე ცნობილი ტრაპეზებისგან, რომელიც, უმეტეს შემთხვევაში, ქვის უძრავი მასიური კუბი იყო.

მახათას ტაძრის ტრაპეზის ფილის მომრგვალებულ წიბოებს შორის, მის მთელ პერიმეტრზე ამოკვეთილია ღვთისმშობლის ლოცვა „მოწყალებისა კარი გაგვიღენ...“. იგი შესრულებულია ქვაში კვეთის ცნობილი ოსტატ პაატა გიგაურის მიერ. რელიეფური წარწერა ფურცლოვანი ოქროთია დაფარული, რაც ტრაპეზს განსაკუთრებით მდიდრულ იერს ანიჭებს (სურ. 3).

სურ. 3. საკურთხევლის ტრაპეზი

საკურთხევლის გარდა, ტრაპეზი სამკვეთლოშიც არის განთავსებული. ის შედარებით მცირე ზომისაა და კარგად ერწყმის სათავსის აფსიდურ მოხაზუ-

ლობას. მაგიდა ორ გრეხილლილვიან სვეტს და მათ შორის მოთავსებულ ფილას ეყრდნობა, რომლის ცენტრალური ნაწილი კვადრატულ ჩარჩოში ჩასმულ ტაძრის ჯვრის გამოსახულებას უჭირავს. სამკვეთლოს ტრაპეზი უხვადაა შემკული მცენარეული, ფოთლოვანი ორნამენტებით (სურ.4).

სურ. 4. სამკვეთლოს ტრაპეზი

ძველი დროიდან ქართული ეკლესიის საკურთხევის კიდეც ერთი შემადგენელი ელემენტია მღვდელმსახურთა დასაჯდომი – სინთრონუსი, რომელიც აფსიდის კედლებს საფეხურებად განლაგებული შემოუყვება. შუაში ყოველთვის სამღვდელმთავრო კათედრა – „საყდარია“ განთავსებული. ივერიის ღვთისმშობლის ტაძრის საკურთხევის ღვთისმსახურთა დასაჯდომი ზუსტად იმეორებს აფსიდის მოხაზულობას, მიუყვება მას ორივე მხრიდან და საკურთხევის ცენტრში, სამი საფეხურით შემადგენულ მღვდელმთავრის კათედრისთვის განკუთვნილ ადგილთან სრულდება.

აღსანიშნავია, რომ ტაძრის ინტერიერში უხვადაა გამოყენებული მარმარილო, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ტაძრის ინტერიერის მდიდრული მხატვრული სახის შექმნაში. თეთრი მარმარილოთია შესრულებული საკურთხევის იატაკი,

ღვთისმსახურთა დასაჯდომი, საკურთხევის წინ ამბიონის იატაკი და სოლეა ასასვლელი კიბით. საკურთხევის, როგორც მთლიანად ტაძრის იატაკს, სალიეთის (ჭიათურის რაიონი) წითელი მარმარილოსგან შესრულებული დეკორაციული კონტური შემოუყვება, რომელიც აცოცხლებს და მკვეთრ ფერადოვან აქცენტს ქმნის ინტერიერში (სურ. 5).

სურ.5. საკურთხევის იატაკი და მაღალი დასაჯდომი

მხატვრული ივერიის ღვთისმშობლის ხატის ეკლესიის საკურთხევის შემადგენელ ელემენტებს შორის, მხატვრულ-არქიტექტურული გადაწყვეტით, განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს კანკელის აღსავლის კარი. თავად კარი ლითონის კარკასზე გადაკრული კაკლის მერქნის შეწებებული ფიცრებისგანაა გაკეთებული, რაც გამორიცხავს მათ დეფორმაციას და ბზარების გაჩენას. საინტერესოაა გადაწყვეტილი აღსავლის კარის მხატვრული გაფორმება ინტერიერისა და საკურთხევის მხრიდან. საკურთხევის მხარეს ხეში ამოკვეთილია მთავარანგელოზების და 12 მოციქულის გამოსახულება. ეს სამუშაო, ასევე სადიაკვნოსა და სამკვეთლოში შესასვლელი ორი კარი მთავარანგელოზების გამოსახულებით ხეზე ჭრის ოსტატმა

პაატა დევდარიანმა შეასრულა. განსხვავებული შემკულობა აქვს კარს ნაოსის მხრიდან. მხატვარმა დავით კაკაბაძემ ის მიკრომოზაიკით გააფორმა, რომელშიც ოქროსფერი ჭარბობს. უზვადაა გამოყენებული ძვირფასი ქვის ჯიშებიც. კარის ორივე ფრთა მოვარაყებულა მაღალი სინჯის ვერცხლის

ფურცლებით, რომელსაც მთლიანად ფარავს ნატიფი ორნამენტები (ოქრომჭედელი ზ. ჩიქვინიძე). აღსანიშნავია, რომ ტაძრის მხრიდან ეს ფურცლები მოოქრულია, ხოლო საკურთხევის მხარეს შენარჩუნებულია და ძალზე ეფექტურია მისი ბუნებრივი შეფერილობა (სურ. 6).

სურ. 6. აღსავლის კარი

კანკელის ოთხივე თაღოვანი სივრცე მთლიანად შევსებულია ხატებით, რომელიც მხატვარმა თეიმურაზ ჯაფარიძემ დაწერა. კანონიკური წესის მიხედვით, აღსავლის კარის მარცხნივ მოთავსებულია ღვთისმშობლის ხატი, მის გვერდით – წმინდა ნინოს გამოსახულება. კარის მარჯვენა მხარეს მაცხოვრის ხატია, რომლის შემდეგ, დადგენილი წესით, იმ წმინდანის გამოსახულება უნდა იყოს, რომლის სახელზეც არის აგებული ტაძარი. ვინაიდან ეკლესია ღვთისმშობლის ხატის სახელობისაა, მისი ხატის არსებობის გამო, მაცხოვრის შემდეგ კანკელზე ანდ-

რია პირველწოდებულის ხატია განთავსებული, რასაც თავისი ახსნა აქვს (სურ.7). 2019 წლის 12 მაისს ტაძრის კურთხევა დაემთხვა ანდრია პირველწოდებულის საქართველოში შემობრძანების დღეს და ქვეყნის ისტორიაში პირველად ეს დღე გამოცხადდა საქართველოს ღვთისმშობლის წილხვედრის დღედ. ეს უდიდესი საეკლესიო და საერო მოვლენა, რომელიც საზეიმოდ აღინიშნა, გულისხმობს ანდრია პირველწოდებულის ღვთისმშობლის ხელთუქმნელ ხატთან ერთად ღვთისმშობლის საქართველოში შემობრძანებას.

სურ. 7. ტაძრის კანკელის საერთო ხედი

დასკვნა

ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ თბილისში მახათას მთაზე, 2019 წლის მაისში დასრულებული ივერიის ღვთისმშობლის ხატის სახელობის ტაძარი, ერთი მხრივ, აგრძელებს ქართული ხუროთმოძღვრებისთვის დამახასიათებელ საკურთხევლის გამართვის ტრადიციას და საკურთხევლის ცალკეული ელემენტების მხატვრული გაფორმების მხრივ ერთ-ერთი გამორჩეულია საქართველოში.

ქართული ტრადიციული ფორმისგან განსხვავ-

დება ტაძრის მთავარი ტრაპეზი, რომლის მთლიანი ქვის ფილა ყველაზე დიდია საქართველოს ტაძრებში აქამდე არსებულებთან შედარებით. მისი საყრდენი ნაწილი ძველ რომაულ სტილშია გადაწყვეტილი, რაც არ გვხვდება სხვა ტაძრებში. აღსანიშნავია მისი დეკორაციული შემკულობაც. მთავარი ადგილი აქ ტრაპეზის ფილის გვერდებზე ამოკვეთილ და შემდეგ ფურცლოვანი ოქროთი დაფარულ ღვთისმშობლის ლოცვას უჭირავს, რომელიც განსაკუთრებულ მდიდრულ იერს აძლევს ტრაპეზს.

ყურადღებას იქცევს ტრადიციული ფორმის კანკელის აღსავლის კარის დეკორის თავისებურება. ოსტატი განსხვავებულად უდგება კარის შემკულობას საკურთხევლისა და ინტერიერის მხრიდან, რითაც სიახლე შეაქვს ამ მცირე არქიტექტურული ფორმის მხატვრულ გაფორმებაში.

დასასრულ, არ შეიძლება ხაზი არ გაესვას ღვთისმშობლის ხატის ტაძრის საკურთხევლის არქიტექტურული ფორმების დეკორის შესრულების განსაკუთრებით მაღალ დონეს, რაც საქართველოში ქვაზე ჭრისა და ხეზე კვეთის მაღალ კულტურაზე მიუთითებს.

ლიტერატურა

1. Kvaraia I. Carving of the temple with natural stone. Technical University. Tbilisi. 2018. (in Georgian).
2. Kvaraia I. The role of building science in the development of religion. Third international conference “Science and religion”. Collection of works. Tbilisi. 2014. (in Georgian).
3. Posternak K.V. Iconostases of F.B.Rastrelli. Architecture and construction of Russia. 2013. (in Russian).
4. Klimov O. The kingdom of Pergamon. Problems of political history and government. St. Petersburg. 2010. (in Russian).
5. Khachapuridze L. For one ecclesiastical term (Trapezium). “Georgian Heritage”. 1998. (in Georgian).
6. Tsitsishvili I. Georgian art history. Tbilisi. 1995. (in Georgian).
7. Zakaraia P. Leningor district. Tbilisi. 1981. (in Georgian).
8. Beridze V. Old Georgian architecture. Tbilisi. 1974. (in Georgian).
9. Shmerling R. O. Small forms in architecture of medieval Georgia. Tbilisi. 1962. (in Russian).

UDC 72

SCOPUS CODE 2216

The Altar of the Iveria Holy Virgin Mary Icon Temple at Makhata Mount and its painting

Irakli Kvaraia Department of Civil and Industrial Engineering and Building Materials, Georgian Technical University, 68 b M. Kostava str, 0160 Tbilisi, Georgia

E-mail: irakvara@yahoo.com

Liana Giorgobiani Department of Fundamentals of Architecture, Georgian Technical University, 68 a M. Kostava str, 0160 Tbilisi, Georgia

E-mail: lika.giorgobiani@gmail.com

Reviewers:

T. Sanikidze, Professor, Faculty of Architecture, Urban Planning and Design, GTU

E-mail: t.sanikidze@gmail.com

N. Mskhiladze, Professor, Faculty of Civil Engineering, GTU

E-mail: mskhiladzenini@yahoo.com

Abstract. An altar has a special place in the Christian church. It represents heaven. Even its smallest architectural forms, such as the Lord's table, an iconostasis, the Holy Doors, and others, have the biggest spiritual meaning. The article concerns the altar of the Iveria Holy Virgin Mary Icon Temple at Makhata Mount, its architectural and decorative decisions, which is one of the most distinguished in Georgia by its styling.

The Lord's table of the church is made in a whole stone slab and it is the biggest among those existing in the churches of Georgia. Its supporting part is made in the Roman style, the similarity of which cannot be found in other churches of Georgia. The Lord's table gets a particularly rich expression by the carved and gold-plated Virgin Mary's prayer on its side. The specific decoration of the Royal Doors with a traditional form also attracts attention. Artisan used different approaches when decorating the door from the sides of the altar and interior.

In the end, we should mention a particularly high level of decoration of the altar's architectural forms in the Iveria Holy Virgin Mary Icon Temple demonstrating advanced practice of stone and wood carving in Georgia.

Key words: Altar; iconostasis; Lord's table; marble; mosaic; ornament; Royal Doors.

UDC 72

SCOPUS CODE 2216

Алтарь церкви имени иконы Иверской Божьей Матери на горе Махата и ее художественное оформление

Ираклий Кварая Департамент технологии гражданского и промышленного строительства и строительных материалов, Грузинский технический университет, Грузия, 0160, Тбилиси, ул. М. Костава, 68^ა
E-mail: irakvara@yahoo.com

Лиана Гиоргобиани Департамент основ архитектуры и теории, Грузинский технический университет, Грузия, 0160, Тбилиси, ул. М. Костава, 68^ა
E-mail: lika.giorgobiani@gmail.com

Рецензенты:

Т. Саникидзе, профессор, доктор искусствоведческих наук факультета архитектуры, урбанистики и дизайна ГТУ

E-mail: t.sanikidze@gmail.com

Н. Мсхиладзе, профессор строительного факультета

E-mail: mskhiladzenini@yahoo.com

Аннотация. Алтарь занимает особое место в христианском храме. Это пример небесного мира, рая. Большое духовное значение имеют малые архитектурные формы: престол, иконостас, царские врата и т. д. В статье рассматривается архитектурно-художественное решение алтаря храма иконы Иверской Божьей Матери находящейся на горе Махата и ее отдельных элементов, которая является одной из самых выдающихся в Грузии с точки зрения художественного оформления.

Основной престол храма выполнен из цельной каменной плиты и является самой большой по сравнению с другими существующими престолами грузинских храмов. Его основание сделано в римском стиле, которого нет в других храмах Грузии. Престолу дает особенно роскошный вид высеченная на нем молитва Богородицы, покрытая золотыми листами. Внимание привлекает традиционная форма иконостаса и особый декор царских врат. Мастер по разному подходит к художественному решению оформления царских врат со стороны интерьера и со стороны алтаря.

В заключении необходимо подчеркнуть особенно высокий уровень мастерства исполнения декора архитектурных форм церкви имени иконы Иверской Божьей Матери, что свидетельствует о высокой культуре резьбы по камню и по дереву в Грузии.

Ключевые слова: алтарь; иконостас; мозаика; мрамор; орнамент; престол; царские врата.

განხილვის თარიღი 11.11.2019

შემოსვლის თარიღი 09.12.2019

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 26.03.2020